Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

2022 Mária Daneková

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce
BIBLIOFILIE

Mária Daneková

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění

Studijní program Výtvarná umění
Studijní obor Ilustrace a grafika
Specializace Grafika

Diplomová práce

BIBLIOFILIE

Mária Daneková

Vedoucí práce: Prof. akad. mal. Mikoláš Axmann
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem umělecké dílo vypracoval(a) samostatně a nejedná se o plagiát.

Plzeň, 29.júla 2022 ----------

podpis autora

Poďakovanie

Moja vďaka patrí vedúcemu tejto záverečnej práce, pánovi prof. akad. mal. Mikolášovi Axmannovi za cenné rady, pochopenie a odborné vedenie pri tvorbe práce. Taktiež chcem poďakovať BcA.Vojtěchovi Sofkovi, Mgr. art. Vladimírovi Ganajovi, ArtD. za neustálu podporu počas pracovania na tejto diplomovej práci, MUDr. Natálií Fintovej za odborné konzultácie lekárskch správ a predovšetkým sa chcem poďakovať mojim rodičom, Mgr. Márií Danekovej a Ing. Andrejovi Danekovi, za ich podporu počas celého môjho štúdia na vysokých školách.

Obsah

Úvod **7**
1 Podnety a idea **7**
1.1 Téma a jej príchod **7**
1.2 Spracovanie idei v mentálnej rovine **8**
1.3 DP Jozef Novák v kontexte s predchádzajúcou tvorbou **8**
2 Forma **9**
2.1 Bibliofília **9**
2.2 forma prozaická **9**
2.3 Forma vyzuálna **10**
2.4 postup a tlač 10
3 Súbor litografií, veľkoformátová litografia **11**
3.1 Súbor litografií **11**
3.2 Veľkoformátová litografia **11**
Záver **12**
Resumé **12**
Zoznam použitej literatúry **13**
Obrazová príloha **13**

Úvod

Dielo, ktoré sa stalo mojou diplomovou prácou, sa tematicky zaoberá alkoholom a jeho vplyvom na človeka v jeho živote. Podobným kontextom som sa zaoberala v podstate celé moje štúdium na vysokej škole. Klasické spracovanie témy, ktorá je už aj z historického hľadiska veľmi používaná a priťahuje množstvo autorov či už literárnych, alebo výtvarných, bolo pre mňa veľmi naplňujúce a obohacujúce. Mierne moderný štýl, ktorý som sa snažila priniesť v spolupráci s klasickými grafickými technikami a kresbou, poukazuje na stálú neukončenosť tohto spoločenského problému aj v dnešnej dobe.

1 Podnety a idea

Nosnou témou mojej diplomovej práce sa stal alkohol, alebo tiež problém alkoholizmu ako fenomén pretrvávajúci v ľudskej spoločnosti po tisícročia. Prijímanie látok ovplyvňujúcich stav mysle nie je ničím výnimočným ani v zvieracej ríši. Alkohol ako taký bránil všeobecnému spoločenskému rozvoju v Európe po celé stáročia. Ľudia v opodstatnenom strachu z vody a v presvedčení že ich zabíja a je nezdravá, pokladali za vhodnejšie piť slabé víno alebo pivo. Dôvod je jednoduchý. Keďže neexistovala možnosť ako sa dostať k nekontaminovanej alebo neznečisťenej pitnej vode, pitie vody ktorú mali k dispozícií spôsobovalo niekedy otravu, až smrť. Alkohol ako taký mal svoje dezinfekčné účinky, preto pokladali za nevyhnutné ho piť. V iných častiach sveta si to z časti nahradzovali kávou, čajom a inými bylinami, ktoré síce mohli byť používané aj v týchto oblastiach, avšak ľudia ich požívali ako lieky, nie na bežnú konzumáciu. Až zabezpečenie celosvetového exportu a importu kávy, čaju a čokolády umožnilo ľuďom ich existenciu bez alkoholu, čo prispelo tiež k schopnostiam obsluhovať stroje a "triezvejšie" uvažovať. Aj toto neskôr viedlo k rozvoju všetkých oblastí života.

1.1 Téma a jej príchod

Moja diplomová práca sa pôvodne mala zapodievať diametrálne odlišnou témou, avšak po pár mesiacoch pravideľných konzultácií som spolu s mojím pánom profesorom Mikolášom Axmannom dospela k rozhodnutiu odložiť pôvodné náčrty a venovať sa knihe Jozef Novák. Celé to vzniklo vďaka ceruzkovej "diéte", ktorú mi pán Axmann naordinoval, z dôvodu že som mu každý týždeň nosila množstvo nových odlišných prác v rôznych kombinovaných technikách, bez uspokojenia z nájdeného spôsobu vyjadrenia. Nadiktoval mi množstvo rôznych rozmerov a počet kresieb ktoré mám priniesť a tiež podmienku, že mám kresliť iba bez témy. Keď som mu na nasledujúci týždeň priniesla ešte viac, pozrel na to, a oznámil mi, že je to jasné, že

alkohol je tak dominujúca téma v mojich kresbách, že moja diplomová práca musí byť o alkohole. Keďže som sa touto témou zaoberala už dávno predtým, nebránila som sa. Práve naopak. Vnútorme na pobavilo zacyklenie sa v tomto okruhu, ako sa sama od začiatku môjho vysokoškolského štúdia opäť vraciam k tomu istému, ale na jeho konci. Nasledovalo neustále kreslenie doma podľa vytvoreného storyboardu, ale tiež mu predchádzalo asi najdôležitejšie expresívne kreslenie v krčmách, kluboch a baroch, kde vznikli pravdepohodobne najsilnejšie záznamy motívov. Dokopy som takto vytvorila približne 350 kresieb a asi 150 akvarelov rôznych formátov, z ktorých iba malá časť je obsiahnutá vo finálnej verzií mojej autorskej knihy.

1.2 Spracovanie idei v mentálnej rovine

Spočiatku som predpokladala, že samotná téma mojej autorskej knižky a teda aj práce ako takej, sa bude zapodievať výlučne vlastnými skúsenosťami, alebo obdobím života a spojením s alkoholom ktoré som si už sama prežila. Malo to teda poukazovať na požívanie alkoholu v rámci spoločenských akcií, spoznávanie jeho účinkov u detí ešte v nezákonnom veku, jeho spojenie so zábavou a kultúrou, prijatie alkoholu ako samozrejmosti v rannej dospelosti.
Ako dlhoročná barmanka som však už dávno počúvala v pravidelných dávkach príbehy iných ľudí a ich prepojenie s alkoholom, nehovoriac o príbehoch, ktoré ku mne od malička prichádzali od rodiny či známych, čo dieťa započuje medzi rečou dospelých. Prezentovanie alkoholu deťom ako niečoho zlého a nerestného, ktoré je tak zaužívané v dnešnej spoločnosti, je však tiež jedným z dôvodov prečo sú mladí ľudia zvedaví a veľmi natrímaní na experimentovanie s ním. Z tohto dôvodu som sa rozhodla, že moja knižka bude obsahovať aj príbeh človeka staršieho než som ja sama. Tieto príbehy sú totiž omnoho závažnejšie. Tak trochu je to aj pre to, že každý človek niekde prechádza bodom, v ktorom prestáva byť nadmerné požitie alkoholu na pravidelnej báze normovo akceptovateľné, a tiež preňho samého v poriadku.

1.3 DP Jozef Novák v kontexte s predchádzajúcou tvorbou

Spracovávanie prostredia baru bolo pre mňa príznačné už od prvého ročníka. Venovala som sa mu celý prvý aj druhý ročník na Akadémií umení v Banskej Bystrici. Vtedy som experimentovala aj s grafickými technikami v prepojení s kresbou (obr.24) a vznikla tiež moja prvá autorská knižka Denník barmanky(obr. 25-27). Túto tému prerušilo až môje ročné štúdium v Krakowe na Akademií sztuk pianknych im Jana Matejki. Tu som sa, okrem iného, naučila skutočne uvoľniť svoju kresbu a zoznámila som sa s technikou litografie, ktorá je tiež dôležitou súčasťou mojej diplomovej práce. Taktiež som sa tu priučila viazaniu kníh a ich vytváraniu v klasickom zmysle, čo bolo neskôr dôležité v každom semestri môjho magisterského štúdia v Plzni.

2 Forma

ZZa formu, ktorou som spracovala túto tému, som zvolila autorskú knihu, ktorá mi svojimi možnosťami vyhovovala pre spracovanie medzižánrových presahov s ktorými som chcela robiť od začiatku. Neurčitosť a na prvý pohľad praktická nesúrodosť mojej knihy bola zámerom, ktorý sa výborne hodil k téme alkoholizmu.

2.1 Bibliofília

Bibliofília, slovo, ktoré pochádza z gréckeho originálu (biblos - kniha, filia - láska) znamená lásku ku knihám ako k výnimočným objektom po literárnej stránke v harmónii s jej spracovaním.
Pri tvorbe týchto kníh je venovaná veľká pozornosť typografií, výzdobe a ilustrácií - ktorá je často z klasickej grafiky podpísanej autorom. Vychádza vždy v malom náklade a venuje sa obzvláštna pozornosť ich väzbe, väčšinou u umeleckého špecializovaného knihviazača, ktorý ju zhotovuje podľa priania v ich pevnej väzbe napríklad do kože, hodvábu, pergamenu a pod...

2.2 forma prozaická

Najväčším a najdôležitejším artefaktom mojej diplomovej práce je autorská kniha Jozef Novák. (obr 16- 23, 22×28cm 176 str.)
Sprievodcom knihy je doktor - alebo lepšie povedané lekárske správy, ktoré počas celého života mojej hlavnej postavy - Jozefa Nováka, opisujú stavy a problémy, ktoré sa mu prihodili v spojitosti s alkoholom. Kniha je kritikou alkoholizmu, ale tiež kritikou ľudí, ktorí odsudzujú pitie alkoholu princípovo, pokiaľ je ešte neškodné. Odráža obraz človeka z nižšej vrstvy, v ktorých je častejšie možno pozorovať pijanstvo alebo alkoholizmus, ako odraz sklamania zo samých seba, zatočenie sa v kruhu nespokojnosti života, alebo iba premrhaný potenciál, či nedostatok výchovy alebo vzdelania v súvislosti s ľahostajnosťou k svetu, alebo vlastným myšlienkam či pocitom. Lekárske správy som konzultovala s MuDr. Natáliou Fintovou, ktorá mi pomohla pri korekciách obsahu, aby vyznieval v korešpondencii s realitou. Práve táto forma priniesla najvýraznejší žánrový presah v mojej knihe.
Forma prozaického diela mimo lekárskych správ je veľmi neurčitá, poskladaná z rôznych jazykov aj nárečí. Vyskytuje sa tam opis situácie z pohľadu nezainteresovaného lyrického rozprávača, ale aj myšlienkové pochody z pohľadu prvej osoby. Práca je doplnená o básne a náhodne zoskladané texty opisujúce prebiehajúce deje v knihe, no taktiež o útržky “z denníku barmanky” alebo o takpovediac encyklopedické alebo slovníkové úryvky, objasňujúce všeobecne známe aj neznáme príhodné javy s náznakom groteskného humoru, ktorý sa tiež vyskytuje v takmer všetkých kresbách. Tieto faktory poukazujú na žánrový presah knihy ako celku.

2.3 Forma vyzuálna

Kresby samy o sebe síce sú karikatúrou a iróniou, no nikdy nie sú príliš ďaleko od reality, niekedy sa jej dokonca ani nedokážu rovnať svojou umiernenosťou. Úprimná výpoveď zhnusenia odrážajúca sa vo väčšine z nich, je iba jednou z myšlienok, čo som sa nimi snažila vyjadriť. Kresby majú vyjadrovaž zároveň varovanie pred následkami dlhodobého pitia alkoholu, no tiež poukazovať na prehnanú vážnosť, s ktorou veľa ľudí môže túto tému vnímať.
Akvarelové plochy, škvrny, ktoré sú v knihe použité, majú vyjadrovať farebnosť alkoholov rôznych typov. Priehľadnosť a autentickosť je v niektorých prípadoch docielená vďaka tomu, že som samotné škvrny vytvárala tým, čo majú ilustrovať - vínom, pivom...
V knihe sa odohráva postupný prechod z pestrých farieb do temna v súvislosti s neustále väčším zúfalstvom, ktoré stretáva hlavného hrdinu. Celá kniha obsahuje detailné kresby ceruzkou, ktoré sú často vtipom, expresívne kresby vytvorené priamo v teréne, kresby bielym mastným pastelom na čierny kartón a akvarelové plochy doplňujúce atmosféru.

2.4 postup a tlač

Snažila som sa knihu urobiť tak, aby držala čitateľa neustále v zvedavosti k tomu, čo príde ďalej. Zároveň som sa ju snažila urobiť nie príliš dlhú, aby sa nedala nazvať nudnou. Táto ambícia mi pravdepodobne príliš nevyšla, keďže kniha má nakoniec 176 strán, no už aj to je výrazne skrátená verzia oproti pôvodne rozpracovanej.
Akvarelové plochy zvolené ako farebnosť ktorá v knihe výrazne dopĺňa prvok autentickosti, boli samozrejmé. Pripodobňovala som tieto škvrny a fľaky farbe rôznych alkoholov, čo by v hocijakej inej technike nepôsbilo dostatočne dôveryhodne. Musela som dokonca použiť menej kvalitné anilínové farby, ktoré sa svojimi odtieňmi viac približujú presaturovanosti farieb rôznych alkoholov.
Čo sa týka kresby, ktorá je monochromaticky ponechaná iba v ceruzke, najôležitejším podnetom bola snaha o ukľudnenie sa pri prílišnej snahe kombinovať rôzne techniky, z čoho vznikali pri technických skúškach neakceptovateľné výsledky. Ceruzka je tiež v mojich rukách už od detstva asi najprirodzenejší nástroj, preto aj kresby robené v teréne a v rýchlosti mohli byť takto lepšie zvládnuté.
Na tlač som zvolila recyklovaný papier, ktorý sa svojou neurčitosťou a nepravideľnosťou tiež hodí k tejto téme viac, ako obyčajný papier. Matná tlač bola tiež nevyhnutná, hoci mierne problematická, keďže kniha obsahuje pomerne veľké množstvo čiernych strán. Obálka je z plátna, ktoré je naproti papierovému obalu trvanlivejšie, pôsobí omnoho klasickejšie, čo je k téme ako je táto tiež vhodnejšie.
Najprv som chcela knihu tlačiť v indiho printe v Prahe kvôli odporúčaniam, ktoré som na nich dostala. Ich tlač mi však nevyhovovala. Neskôr som našla takmer dokonalú tlačiareň v Prešove, kde mi však odmietli knihu tlačiť na iný ako fotografický papier, ktorý sa ako obojstranný ani nevyrába. Preto som sa uchýlila do školskej

tlačiarne, kde som však svoju knižku realizovala na matnej tlačiarni ktorú v škole nikto nepoužíva. Tlačiareň je pomerne stará, technológia funguje úplne inak a tak mi to prinieslo veľmi veľa problémov. Farebnosť, ktorú tlačiareň tlačí, bola výnimočne presaturovaná a vytrácali sa z ilustrácií detaily. Musela som podniknúť veľmi veľa skúšok s neustálym upravovaním farebnosti a desaturovania, aby som dosiahla všade farebnosť, akú som chcela. Najväčším problémom ale bolo asi to, že tlačiareň nebola schopná si sama vyzložkovať knihu ako ostatné tlačiarne v dnešnej dobe. Keďže moja knižka má atypický formát, nedala sa vyexportovať takto ani v indesigne, a preto som každú zložku musela ručne prerábať v pdf readeri, ktorý som musela preinštalovať na veľmi starú verziu s možnosťou pracovať s rozmerom ľubovoľnej veľkosti. Takto som všetky zložky znova a znova ručne skladala a riešila problém orezových značiek a spádov vždy, keď sa na tlači vyskytol nejaký problém.
V knihe sú poschovávané rôzne odkazy a malé detaily poukazujúce na niečo z mojej predchádzajúcej tvorby, alebo na zážitky. Detaily, ktoré dopĺňajú knihe hravosť a ukončenosť, pokladám tiež za veľmi dôležité. Jedným z nich je napríklad fakt, že som knihy po ich zviazaní a spracovaní zakolkovala kolkami postrhávanými z fliaš od tvrdého alkoholu.

3 Súbor litografií, veľkoformátová litografia

3.1 Súbor litografií

Súčasťou mojej práce je aj súbor 16 klasických kriedových litografií o rozmere 28×37cm potlačenej plochy(obr. 8-15). Kresby na tieto kamene vznikali väčšinou v škole, avšak stávalo sa, že som si niektoré "cestovné" kamene požičala do terénu a kreslila na ne priamo v baroch alebo kluboch, predovšetkým pre zachovanie autentickosti zobrazovaných výjavov. ilustrujú väčšinou rovnáké výjavy, aké som použila aj v knižke, hoci litografie samotné v nej zahrnuté nie sú.

3.2 Veľkoformátová litografia

Doplnkovým sprievodným počinom je tiež velkoformátová kriedová litografia, (obr. 1-7) v rozmere vytlačenej kresby 190× 160cm, ktorá bola tlačená v náklade troch kusov. Mramorový kameň, z ktorého som ju urobila sa nachádza v škole, kde je schovaný a tvári sa v bežný deň ako obyčaný stôl. Po nakreslení, zagumovaní, zaleptaní som ho tlačila pod asistenciou pána Axmanna aj s 2 pomocníkmi, ručne, na plátno. Táto skúsenosť, skúmajúca aj fyzické možnosti klasických grafických postupov, bola podľa pre mňa nesmierne obohacujúca.

Záver

Na záver by som chcela spomenúť publikáciu PUB art, ktorá je dielom Cyrila Blaža a Martina Kochana. Táto kniha obsahuje výber z kresieb vytvorených v rôznych puboch, za vzájomnej pomoci a dokresľovania jednotlivých nápadov. Sú to karikatúry na témy príznačné pre tieto miesta, pričom sa títo dvaja autori snažia vždy všetko obrátiť na žart, v ktorom Kochan bojuje za kultúru a Blažo proti nej. Táto práca ma veľmi inšpirovala pri uvoľnenísa a skúmaniu iných diel podobnej tematiky počas tohto roka.

Všetky zložky mojej diplomovej práce budú vysavované v reťazci, ktorý sa bude tiahnuť po baroch a krčmách naprieč Českom aj Slovenskom, kde dúfam, že sa to stretne s najväčším pochopením a záujmom zo strany pozorovateľov.

Resumé

Zadaním mojej diplomvej práce bola Bibliofília. Hlavným produktom sa stala teda autorská kniha s názvom Jozef Novák. Pojednáva o probléme alkoholizmu a o fenoméne pitia alkoholu v spoločnosti ľudí všetkých vekových kategórií. K textovej časti knihy pristupujem veľmi alternatívnym spôsobom, s multižánrovými presahmi. Používam lekára píšúceho lekárske správy ako sprievodcu knihou pri všetkých príležitostiach, kde sa Jozef Novák ocitol v spoločnosti doktora v súvislosti s alkoholom. Kniha je spojením útržkov textov, písaných z pohľadu rozprávača aj prvej osoby, zbierkou básničiek v neviazanej reči, encyklopedickými a slovníkovými objasneniami javov, ktoré sa v knihe odohrávajú.
Forma, ktorou je kniha tvorená, je spojením klasickej kresby ceruzkou a farebnými plochami vytvorenými samotným alkoholom, alebo akvarelom a anilínom. Toto doplnenie pridáva knihe na autentickosti a svojou pestrosťou tiež moderný nádych. Moja diplomová práca tiež obsahuje súbor 16 klasických kriedových litografií s motívmi súvisiacim s mojou knihou, ktoré boli po väčšine tvorené v teréne pre zachovanie energie ktorú som sa snažila posunúť ďalej v mojej práci.

Resume in english

My diploma asisgnment was Bibliophilia, so my main focus became book entitled Josef Novák. I focused on problem of alcoholism and phenomenon of drinking alcohol in society and in different age categhories. I worked with various alternative concepts and multigenre overlaps when i was working on the text part. As guide through my book I used figure of the Doctor, writing medical reports for every time Josef Novák met with medical complications due to his problem with alcohol. Rest of the book is combination of pieces of texts written from narrators view, first person view, collection of poems written in unrestrained language and with encyclophedic and dictionary terms, explaining occurrences from the story. I illustrated the book by combining clasic pencil drawing with colour fields made with acrylic and aniline

paints or with different types of alcohol itself. This combination makes my book more authenthic and it's clourfullnes brings modern feel. My diploma work also includes set of 16 clasic lithographies, depicting motives related to my book, often made in terrain because i wanted to maintain the energy and I focused on expanding that energy more in my work.

Zoznam použitej literatúry

BAUMAN, Zygmunt. Tekutá láska: o křehkosti lidských pout. Praha: Academia, 2013. XXI. století. ISBN 978-80-200-2270-7.

DEMPSEY, Amy. Umělecké styly, školy a hnutí: encyklopedický průvodce moderním uměním. 2. vyd. Praha: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-731-8.

LIESSMANN, Konrad Paul. Filosofie zakázaného vědění: Friedrich Nietzsche a černé stránky myšlení. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013. XXI. století. ISBN 978-80- 200-2188-5.

DANIEL ARASSE, Anselm Kiefer, Schirmer/Mosel, 2015, ISBN: 3829607032
© IS/STAG, Portál – Podklad kvalifikační práce , mdanek, 10. června 2021 17:37

AMMANN, Ruth, Verena KAST a Ingrid RIEDEL, ed. Kniha obrazů: poklady z archivu Institutu C.G. Junga v Curychu. Přeložil Petr BABKA. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1396-3.

Obrazová príloha

obr. 1-7 Veľkoformátová litografia ajej tvorba 2022

obr. 8-15 Kriedové litografie k autorskej knihe Jozef Novák a ich tvorba 2022

obr. 16-23 Dvojstránky z autorskej knihy Jozef Novák 2021-2022

obr. 24 Vytrácanie. kresba a výškotlač, 2017

obr. 25,7 Dennik Barmanky, autorská kniha, 2018

obr. 28 Karibský epos, autorská kniha, 2020

obr. 29,30 12 stories ftŕom the kingdom of Lailonia, Leszel Kolakowsky, Ilustrácie a dizajn, 2019

obr. 31,32 detstvo, autorská kniha, 2020

obr.33 Pavol Dobšinský, so zbierky ľudové rozprávky, Braček jelenček, ilustrácie a dizajn, 2022

obr. 34 Andrejove historky, autorská kniha komiksov, 2021

obr.35 Na ceste za vodou, autorská kniha. 2021

obr.36 Encyklateliéria, autorská kniha, 2021

obr.37 Denník M, autoská kniha (noviny), 2019

obr.38 Bubu bú, záber z inscenácie bábkového divadla, 2021

Obr.1

Obr.2

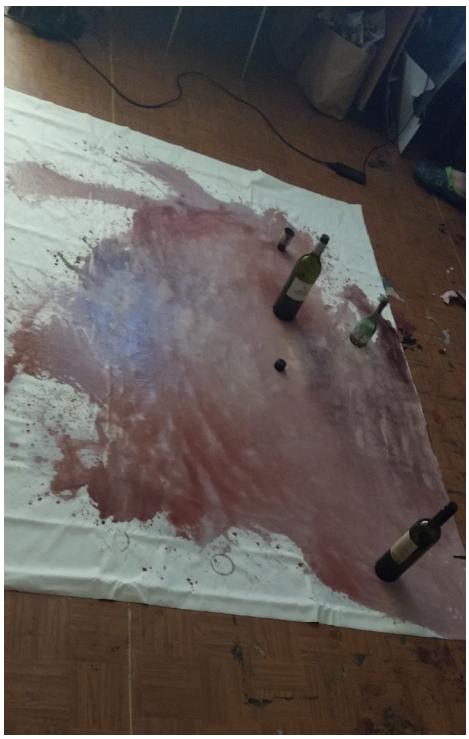

Obr.3

Obr.4

Obr.5

Obr.6

Obr.7

Obr.8

Obr.9

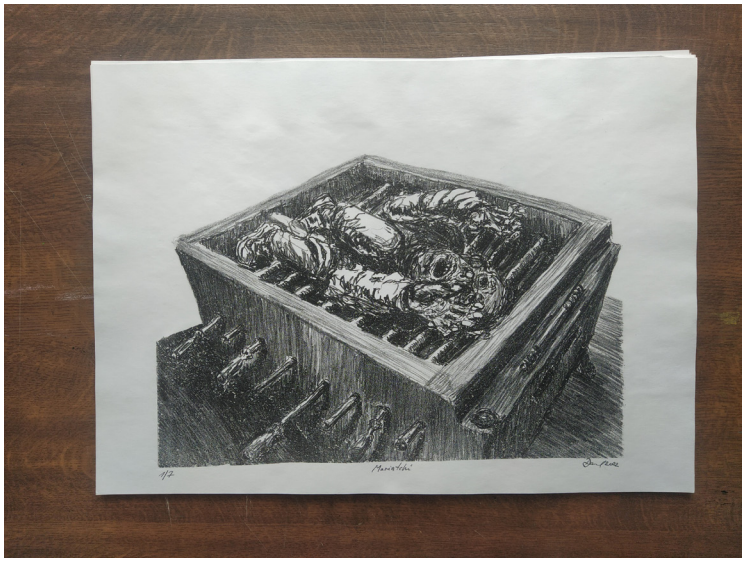

Obr.10

Obr.11

Obr.12

Obr.13

Obr.14

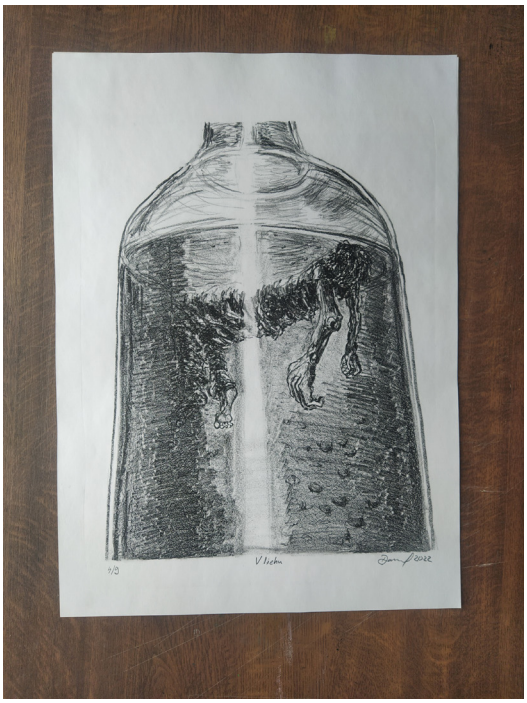

Obr.15

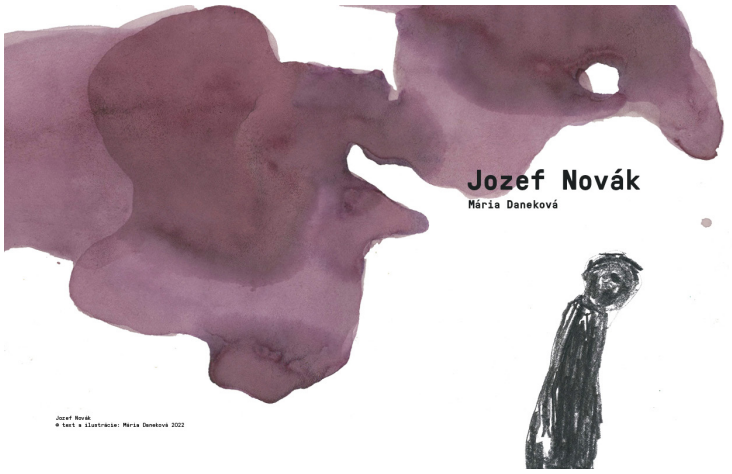

Obr.16

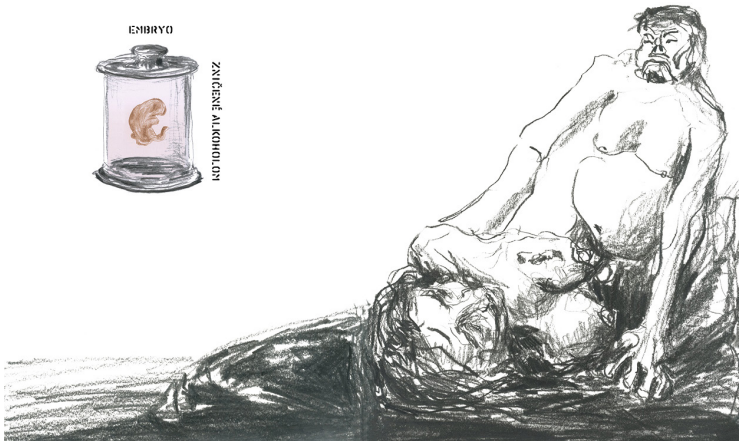

Obr.17

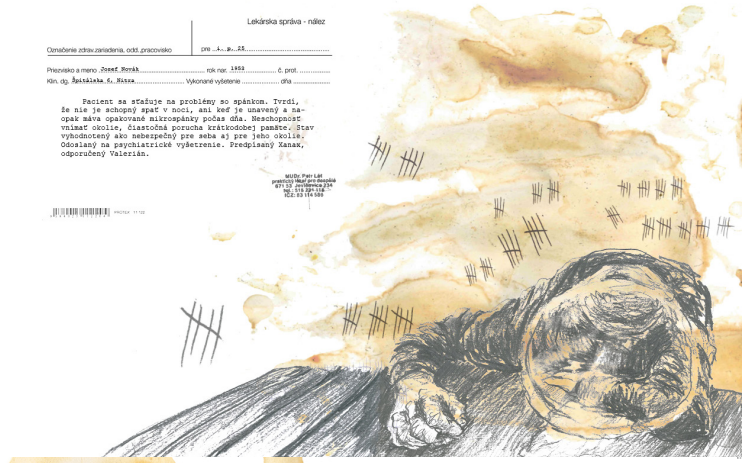

Obr.18

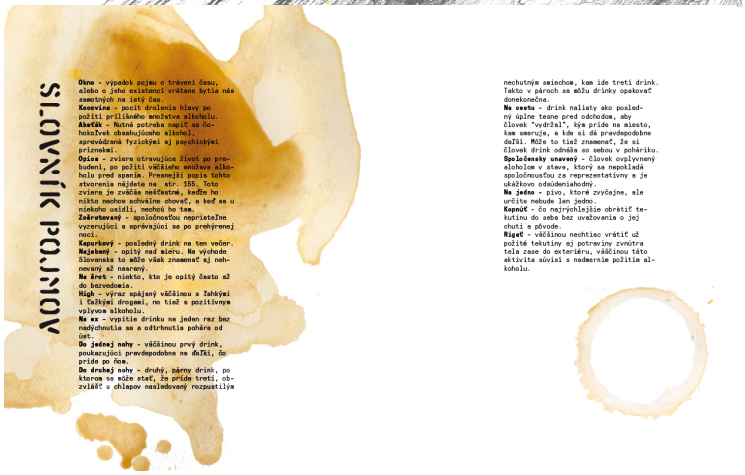

Obr.19

Obr.20

Obr.21

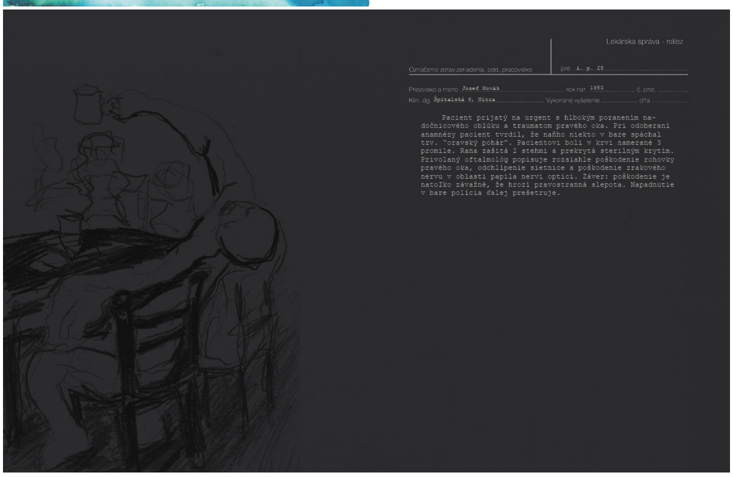

Obr.22

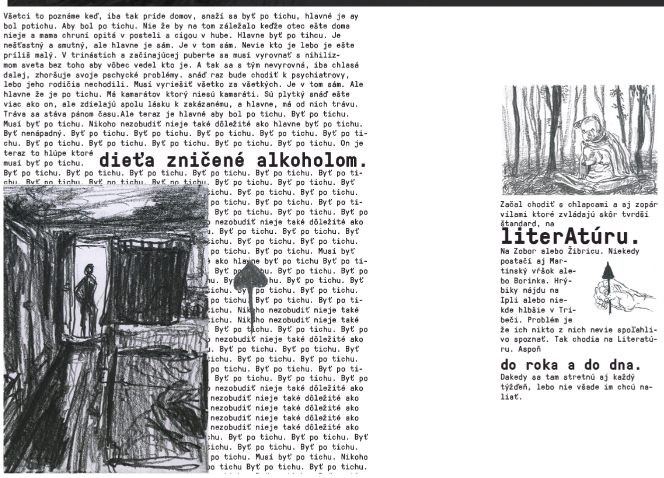

Obr.23

Obr.24

Obr.25

Obr.27

Obr.28

Obr.29

Obr.30

Obr.31

Obr.32

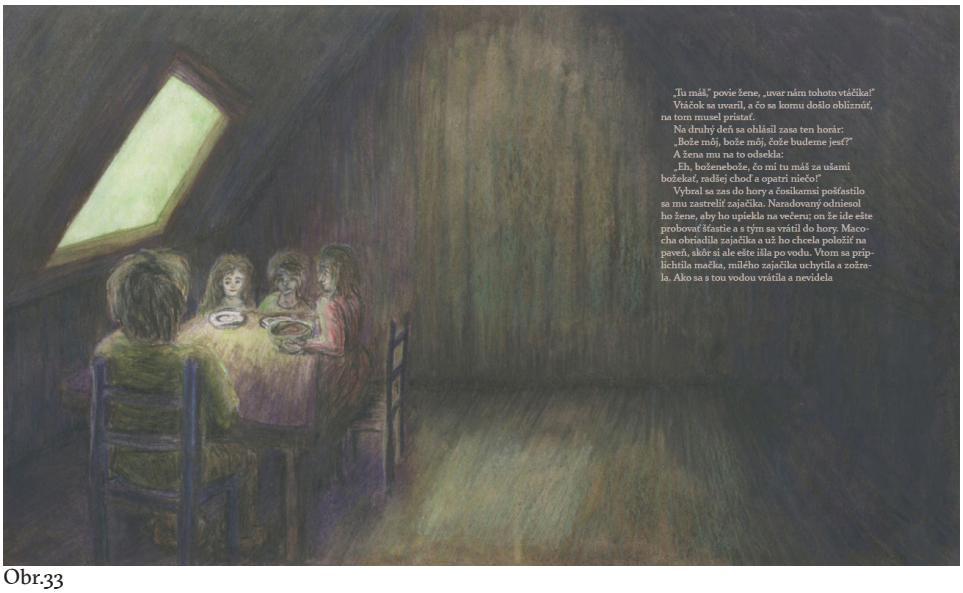

Obr.33

Obr.34

Obr.35

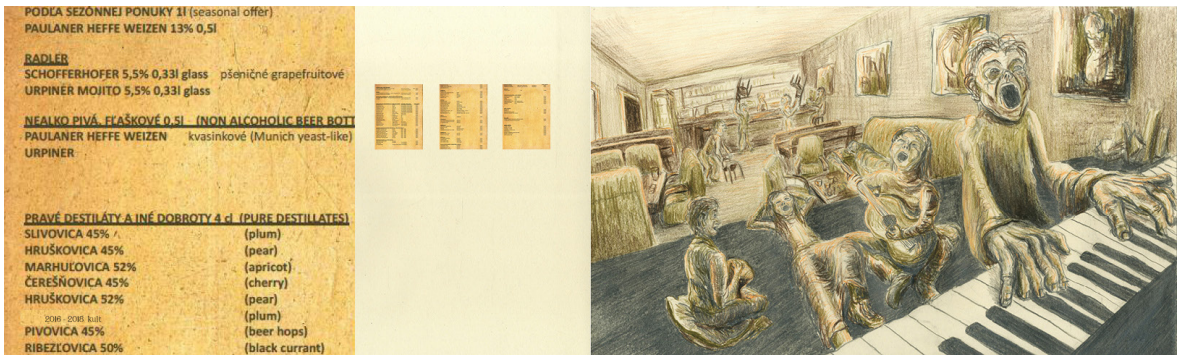

Obr.36

Obr.37

Obr.38